

การประยุกต์ใช้ประสบการณ์การพัฒนาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในประเทศไทยสู่การเรียนรู้และพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นของประเทศจีน

The enlightenment of Thai's OTOP development experience to the revitalization of Chinese village handicraft

Ye Jiabei ¹

บทคัดย่อ

จากแนวทางหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งมีความสำคัญในการผลักดันและพัฒนาโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์”(OTOP) ในประเทศไทย ด้วยหลักการจากผลการปฏิบัติงานและประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ ทำให้เกิดแนวคิดและวิถีทางในการอนุรักษ์และพัฒนางานศิลปหัตถกรรมในประเทศไทยมากมาย ดังนั้นจึงควรค่าแก่การศึกษาเพื่อนำมาเป็นแบบอย่าง รวมทั้งเพื่อเรียนรู้ข้อดีต่าง ๆ โดยบทความนี้จึงเป็นการวิเคราะห์จากการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและการพัฒนาศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นในประเทศจีนและไทย โดยใช้โครงการ OTOP เป็นกรณีศึกษา ซึ่งประมวลแนวคิดสรุปจากประสบการณ์ในการศึกษาข้อมูลศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของไทยเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะวิธีการอนุรักษ์และวิธีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดให้กับศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของจีน

คำสำคัญ : ประเทศจีน, ประเทศไทย, ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น, การอนุรักษ์และพัฒนา, หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

¹ Lecturer of Design Department, Hubei Institute of Fine Arts

Abstract

Under the guidance of the sufficient economic theory of the King Rama IX of Thailand, Thailand's "One Tambon, One Product" strategy has accumulated many valuable experiences in the practice process. The experience of Thai handicraft protection and development has some valuable reference and learning. Based on the comparison of rural handicraft policies and development status between China and Thailand, as well as the case analysis of Thailand's OTOP, this paper summarizes many experiences of rural handicraft protection and development in Thailand, and puts forward suggestions for the revitalization of rural handicraft in China.

Keywords : Sino-Thai, Rural Crafts, Conserve and Develop, OTOP

บทนำ

ปัจจุบัน สังคมและการพัฒนาข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่งานหัตถกรรมท้องถิ่นในแถบชนบทกลับถูกปล่อยปละละเลยมาในช่วงเวลา จนกระทั่งประสบกับปัญหาความขัดแย้งในระดับหนึ่ง เนื่องจากกระบวนการการพัฒนาทางอุตสาหกรรมของประเทศไทย มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง วิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบันห้อมล้อมไปด้วยอาคารบ้านเรือน วัสดุจากเหล็ก หิน ปูนซีเมนต์และพลาสติกที่อาจดูไร้ชีวิตชีวา และบางครอบครัวที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ก็เริ่มหันมาให้ความสนใจกับคุณภาพของบรรดาข้าวของเครื่องใช้ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมกลับเข้าสู่ตลาดและกลับมาอยู่ในสายตาของผู้บริโภคอีกครั้ง รวมถึงนักวิชาการบางท่านได้เรียกร้องให้เกิดกระแส “ความนิยมในงานหัตถกรรม” โดยหวังว่าสามารถทำให้ผู้คนกลับมารู้จักถึงสิ่งที่เรียกว่าศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น เพื่อส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้กลับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คนอีกครั้ง

ในวิถีชีวิตของคนไทยนั้น งานหัตถกรรมถือได้ว่าเป็นสิ่งที่คุ้นเคยและพบเห็นได้ง่าย แม้ว่าการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์คนไทยหลาย ๆ คน ที่แทบจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมนั้นถดถอยกว่าแต่ก่อน อาจเพราะคนรุ่นใหม่ เด็กวัยรุ่น ไม่นิยมที่จะใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทงานศิลปหัตถกรรม ซึ่งเราสามารถเห็นร่องรอยของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์เหล่านั้นได้ตามงานเทศกาลต่าง ๆ และตามตลาดขนาดใหญ่มากมาย

ประเทศไทยและประเทศจีนถือเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีความโดดเด่นประเทศหนึ่ง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้านเศรษฐกิจของวิถีเกษตรแบบดั้งเดิมนั้น ชุมชนท้องถิ่นถือได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศ ในขณะเดียวกัน งานหัตถกรรม

ท้องถิ่นก็เป็นอุตสาหกรรมทางการเกษตรที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน งานหัตถกรรมสร้างสรรค์จากผลผลิตทางอุตสาหกรรมการเกษตรได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ด้วยความสามารถในการผลิตและการใช้งานได้จริงกลายเป็นคุณสมบัติที่โดดเด่นของงานหัตถกรรม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมที่มีมาอย่างยาวนาน รวมถึงการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้คนอีกด้วย แน่นอนว่างานศิลปะหัตถกรรมนั้นมีความหลากหลายและแฝงไปด้วยความหมาย อาทิ การตัดกระดาษและการแสดงหนังตะลุงของประเทศจีน ที่มีจุดประสงค์เพื่อการตกแต่งและสวยงาม เป็นเครื่องนำทางทางจิตวิญญาณของผู้คนมาตั้งแต่อดีต

สถานการณ์ปัจจุบันของงานศิลปะหัตถกรรมในชนบทของประเทศจีนและประเทศไทย

จากฐานข้อมูลของงานฝีมือและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ระดับประเทศในปี ค.ศ 2019 เขียนไว้ว่าศิลปะหัตถกรรมของประเทศจีน หลัก ๆ 5 ประเภท (Ke Yueying, Ye Fenglin. , 2019) ดังนี้

1. หัตถกรรมประเภทผ้า ทั้งการปั่นด้าย การย้อมผ้า และการเย็บปักถักร้อยต่าง ๆ ถือว่าเป็นงานศิลปะหัตถกรรมประเภทนี้ด้วยเช่นกัน การอนุรักษ์หรือการสืบสานงานศิลปะเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่
2. หัตถกรรมประเภทเครื่องเคลือบดินเผาและเครื่องแก้ว ที่ผลิตจากแร่ซิลิกา ซึ่งส่วนใหญ่ต้องอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ และสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการผลิต
3. หัตถกรรมประเภทงานไม้และงานไม้ไผ่ ซึ่งหมายถึง งานไม้แกะสลัก เครื่องจักสานจากไม้ไผ่ อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ทำจากไม้และไม้ไผ่ ก็เป็นหนึ่งในประเภทงานที่มุ่งเน้นไปที่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
4. หัตถกรรมประเภทงานหนัง งานประเภทนี้หลัก ๆ คือ หนังตะลุงจีน งานเครื่องหนัง งานแกะสลักหนัง เป็นต้น
5. หัตถกรรมจากหยกและหิน งานประเภทเครื่องประดับ ที่ต้องอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติในการสืบสาน อนุรักษ์และพัฒนาเช่นกัน

งานศิลปะหัตถกรรมจึงเป็นผลผลิตที่สะท้อนอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คน ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์ปัจจุบันของงานศิลปะหัตถกรรมในหมู่บ้านจีนและไทยอาจจะยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ หากไม่ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชากรทั้งสองประเทศ ในช่วงปีทศวรรษ 1990 ขณะที่เศรษฐกิจยังคงพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ความเจริญภายในเมืองของประเทศจีนรุดหน้าไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้แรงงานในชนบทจำนวนมากแห่กันเข้าสู่ตัวเมือง กระแสแรงงานที่รวมตัวกันอยู่ในเมืองปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ กว่างโจว เจินเจิ้น และเมืองใหญ่อื่น ๆ กลายเป็นแหล่งที่เต็มไปด้วยผู้คนที่ใช้แรงงาน ซึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้น ในสถานการณ์นี้ก่อให้เกิดปัญหามากมายในเมืองใหญ่ ปัญหาการจัดการทะเบียนบ้านของพลเมืองที่ย้ายถิ่นฐานจากชนบทและมาอาศัยอยู่ในเขตตัวเมืองของแต่ละภูมิภาค ปัญหาการจ่ายค่าตอบแทนแรงงานจากชนบท ปัญหา

กำลังการผลิตที่ตกต่ำลง และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ในขณะที่พื้นที่แถบชนบทเองก็ประสบปัญหาไม่ต่างกัน ทั้งด้านการสูญเสียแรงงานจำนวนมาก ปัญหาที่ดินเพาะปลูกถูกทิ้งร้าง ปัญหาประชากรสูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัญหาเด็กที่ถูกทอดทิ้งและปัญหาอื่น ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การรักษาพยาบาล ฯลฯ

ดังนั้นในช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลจีนจึงเริ่มที่เล็งเห็นถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจในแถบชนบท โดยการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่นั้น การนำความเจริญของสังคมเมืองเข้ามาแทนที่โครงสร้างเศรษฐกิจดั้งเดิมนั้น ไม่สามารถทำให้จุดมุ่งหมายในการพัฒนาประสบผลสำเร็จได้ ไม่ว่าจะเป็นโครงการ “อัตลักษณ์ชุมชน” จนถึงโครงการ “ชุมชนที่สวยงาม” เพราะหัวใจสำคัญคือ การปรับกลยุทธ์ในการฟื้นฟูชนบทของรัฐบาลจีน จากการสนับสนุนนโยบายเหล่านี้ ไม่เพียงแต่ต้องตระหนักถึงการส่งคืนแรงงานจากในตัวเมืองกลับคืนสู่ชนบท แต่จะต้องดึงดูดกลุ่มคนที่มีความสามารถในระดับสูงและเงินลงทุนจำนวนมากเข้าสู่การก่อสร้างความเจริญในพื้นที่แถบชนบทอีกด้วย นั่นหมายความว่าความครอบคลุมทั้งด้านการคมนาคม เส้นทางเชื่อมต่อ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ความเร็วระดับ 4G เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ได้กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานของชนบท รวมไปถึงการซื้อสินค้าออนไลน์ บริการการขนส่งสินค้า บริการที่ช่วยอำนวยความสะดวกและช่วยต่อยอดธุรกิจต่าง ๆ ก็จะเข้ามามีบทบาทในชีวิตของผู้คนในแถบชนบท และจะช่วยให้ลดช่องว่างระหว่างพวกเขากับผู้คนในเมืองให้แคบลง

เบื้องหลังนโยบายในระดับมหภาคเหล่านี้ หลายคนอาจสังเกตเห็นว่าสถานการณ์ของงานศิลปะหัตถกรรมในแถบชนบทนั้น อยู่ภายใต้ความสับสนอย่างยิ่งยวด และเพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม บางชุมชนมีแนวคิดในการรวบรวมงานศิลปะ อาทิเช่น งานหัตถกรรมประเภทไม้ไผ่ การย้อมผ้าและทอผ้าที่มีสีสันและลวดลายที่สวยงาม รวมไปถึงงานเย็บปักถักร้อยอื่น ๆ จัดทำเป็นโครงการ ให้ผลงานเหล่านี้ออกสู่สายตาสาธารณชน ซึ่งเป็นวิธีการทั่วไปในการนำเอาวัฒนธรรมมาผสมผสานกับการท่องเที่ยว แต่ในความเป็นจริงนั้น อาจดูเหมือนกับการเน้นรูปแบบมากกว่าการเน้นในสิ่งที่ควรจะทำอย่างจริงจัง ทำให้ภาพลักษณ์กลายเป็นการจัดแสดงงานศิลปะหัตถกรรมของชาวบ้านทั่วไป ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร อีกทั้งคนที่ยังพอมีฝีมือด้านการสร้างและยังใช้ผลิตภัณฑ์ศิลปะหัตถกรรมส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในแถบชนบท อีกทั้งยังเข้าไปสู่สังคมของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในแถบชนบทถึง 78% (Wang Hongxia, 2019) นั่นสื่อความหมายได้ว่า ศิลปะหัตถกรรมในประเทศไทยกำลังจะตายลงในไม่ช้า ในระหว่างที่ผู้เขียนทำการสำรวจหมู่บ้านจางกู่ยง หมู่บ้านชนบทในมณฑลหูหนาน ได้พบว่า ถึงแม้จะสามารถทำนุบำรุงรักษาสภาพบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านโบราณในสมัยราชวงศ์หมิงเอาไว้ได้ แต่งานศิลปะหัตถกรรมกลับค่อย ๆ เลือนหายไป ดังเห็นได้จากรูปภาพห้องโถงในงานนิทรรศการ งานศิลปะหัตถกรรมที่เคยมีอยู่ตามชุมชนในแถบชนบทอย่างหนึ่งตะลุงจีน งานปั่นด้าย ทอผ้า งานประเภทเย็บปักถักร้อยต่าง ๆ กลับสูญหายไปเกือบทั้งหมด

จากเหตุการณ์นี้เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ปัจจุบันของงานศิลปะหัตถกรรมในประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีความเป็นไปในแง่ที่ดีกว่าอย่างมาก เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของพื้นที่แถบชนบทในประเทศไทยส่วนใหญ่ค่อนข้างมีเสถียรภาพ ไม่ได้มีการเร่งรัดพัฒนาอะไรมากนัก ซึ่งสาเหตุที่สำคัญที่สุด คือ งานศิลปะหัตถกรรมยังคงสามารถครองตำแหน่งในใจของผู้คนในประเทศไทยได้อยู่ การนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาผสมผสานจนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของประชาชนชาวไทย ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจร้านค้า OTOP จำนวนมาก ทำให้ทราบว่า ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของไทยอาจแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.งานประเภทเครื่องเคลือบดินเผา ได้แก่ เครื่องเบญจรงค์ เครื่องเคลือบสีเขียวไข่กา เครื่องเคลือบดินเผาสีขาว โดยเครื่องเบญจรงค์เป็นการวาดลวดลายและแต่งแต้มสีสันสดใสตามแบบฉบับท้องถิ่นในประเทศไทยลงบนเครื่องเคลือบดินเผา ส่วนเครื่องเคลือบดินเผาสีเขียวและสีขาวจะตกแต่งด้วยรูปทรงหรือรูปวาดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของประเทศไทย อาทิเช่น ช้าง เป็นต้น

2.งานไม้ประเภทต่าง ๆ งานศิลปะหัตถกรรมจากไม้ของไทยจะแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ อย่างแรก คืองานจำพวกข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ช้อนไม้ ชามไม้ จานไม้ เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งจะเป็นงานไม้แกะสลัก มักจะแกะสลักเป็นลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติหรือรูปวาดต่าง ๆ

3.งานประเภทโมเดลจำลองขนาดเล็ก โมเดลจิ๋วเหล่านี้มักจะอ้างอิงรูปร่างมาจากอาหารท้องถิ่นและสภาพความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตของชาวบ้านในตลาด ซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะที่พิเศษอีกประการหนึ่งของงานศิลปะหัตถกรรมของประเทศไทย ด้วยเอกลักษณ์ที่ช่วยส่งเสริมให้ชิ้นงานดูน่าสนใจมากขึ้น ทำให้โมเดลจิ๋วเหล่านี้กลายเป็นของที่ระลึกของบรรดานักท่องเที่ยวที่พากันแวะเวียนเข้ามาเยี่ยมชมตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย

4.งานประเภทสิ่งทอ ผ้าทอ ผ้าไหม ผ้าพิมพ์ลายและผ้าย้อมสีของไทยนั้นจะทอและประดับตกแต่งด้วยลายไทยสีสดใสที่สวยงาม ซึ่งทำให้งานศิลปะหัตถกรรมประเภทสิ่งทอของไทยนั้นมีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก

5.งานประเภทเครื่องจักสาน สัดส่วนของงานศิลปะหัตถกรรมประเภทจักสานในประเทศไทย ถือได้ว่ามีจำนวนที่มากกว่างานประเภทอื่น ๆ อยู่ไม่น้อย ไม้ไผ่และหวายเป็นวัสดุที่พบเห็นในการสร้างชิ้นงานประเภทนี้ได้บ่อยที่สุด เครื่องจักสานเป็นงานศิลปะหัตถกรรมที่พบเห็นในชีวิตประจำวันบ่อยเสียจนกลายเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไป เช่น กระติบใส่ข้าวเหนียว หรือแม้แต่ตระกร้าหวายที่คนไทยมักใช้ในการใส่ของต่าง ๆ ทำเป็นกระเช้าของขวัญ แล้วนำไปมอบให้ผู้สูงอายุที่เคารพรักตามวันเทศกาลสำคัญ ๆ (<https://www.thaiembassy.sg/friends-of-thailand/p/what-is-otop>)

ภาพที่ 1 OTOP Store In Suvarnabhumi Airport
ที่มา : ผู้วิจัย ถ่ายภาพ

จากการจำแนกประเภทของสินค้าหัตถกรรมของไทย จะเห็นได้ว่าสินค้าหัตถกรรมมักจะเป็น
สิ่งของที่มักจะอยู่รอบ ๆ ตัวหรือพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน และเนื่องจากประเทศไทยให้ความสำคัญ
สำคัญอย่างยิ่งกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจึงมีผลิตภัณฑ์งานศิลปหัตถกรรมที่สวยงาม ประณีต
และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ จัดจำหน่ายเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ

ศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด (พระนครศรีอยุธยา) ซึ่งเป็นศูนย์กลางส่งเสริม สนับสนุน และ
พัฒนางานผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก งานศิลปหัตถกรรมที่จัด
แสดงอยู่ภายในนั้น ถือได้ว่าเป็นที่สุดของงานศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย โดยจะเน้นไปที่งาน
เครื่องเงิน เครื่องทอง และงานประเภทเย็บปักถักร้อยเป็นหลัก โดยได้รับการสนับสนุนจัดตั้งขึ้น
ตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นการฟื้นฟูและพัฒนา
ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อเป็นแบบอย่างสำคัญ ภายใต้แรงขับเคลื่อนทางนโยบายสนับสนุนจาก
ทางรัฐบาล งานศิลปหัตถกรรมในประเทศไทยจึงพัฒนาไปในทางที่ดีอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาเศรษฐกิจในชนบทภายใต้นโยบาย “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ของประเทศไทย และประเทศไทย

“หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” หมายถึง ผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่มีการใช้พื้นที่ ตำบล ซึ่งบ่งบอก
ถึงขนาดอาณาเขตและจำนวนประชากรที่มีอยู่ไม่มากนัก และอาศัยความต้องการของตลาดทั้งใน
และนอกประเทศ และข้อได้เปรียบในด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ และข้อได้
เปรียบด้านประเพณี วัฒนธรรม ทำเลที่ตั้ง ด้วยการส่งเสริมทางด้านการผลิต ด้วยการจัดตั้ง
มาตรฐาน การสร้างแบรนด์ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ การสร้างฐานอำนาจในตลาดอย่างจริงจัง
ทำให้หมู่บ้านหนึ่ง (หรือหลาย ๆ หมู่บ้าน) มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาด กลายเป็นผลิตภัณฑ์
และอุตสาหกรรมชั้นนำที่มีเอกลักษณ์ทางภูมิภาที่ชัดเจนและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น รูปแบบการ

พัฒนาเศรษฐกิจในชนบทนี้จึงครอบคลุมทั้งการช่วยเสริมความแข็งแกร่งโดยรวมไปจนถึงการเพิ่มขีดความสามารถในตลาดของการแข่งขันให้แก่ชุมชน

ภาพที่ 2 งานหัตถกรรมเพื่อชีวิต
ที่มา : ผู้วิจัย ถ่ายภาพ

ที่มาของโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นโครงการที่เริ่มขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 80 โมริฮิโกะ อิรามัตสึ ผู้ว่าราชการจังหวัดโออิตะของประเทศญี่ปุ่น เป็นผู้เสนอแนวคิด “หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์” ขึ้นเป็นครั้งแรก และได้นำไปปฏิบัติจนบรรลุผลสำเร็จที่จังหวัดโออิตะ หลังจากนั้นประเทศที่มีความโดดเด่นทางด้านเกษตรกรรมอย่างประเทศจีนและประเทศไทยจึงได้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้และพัฒนาให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ภายในประเทศของตนเอง (Kaoru NATSUDA, Kunio IGUSA, 2011)

“หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ในประเทศไทย

โครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ในประเทศไทย ใช้คำเรียกโดยย่อว่า OTOP (One Tambon, One Product) ตำบลเป็นหน่วยปกครองที่อยู่กึ่งกลางระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอ โดยทั่วไปจะประกอบด้วย 2 - 3 หมู่บ้าน เมื่อปลายศตวรรษที่ผ่านมาวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งในเมืองและแถบชนบทของประเทศไทย ทางรัฐบาลก็ตระหนักถึงผลกระทบของเงินทุนต่างประเทศในภาวะวิกฤตเช่นนี้ ดังนั้นหลังจากวิกฤตการณ์ทางการเงินผ่านพ้นไปจึงหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาการเกษตร ภายใต้อิทธิพลของแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช รัฐบาลไทยจึงมุ่งความสนใจไปที่การจัดโครงการ “หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์” ในจังหวัดโออิตะ และเริ่มพัฒนากลยุทธ์ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ที่เหมาะสมสำหรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจในชนบทของประเทศไทย ซึ่งโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ทั้งหมด 5 ประการ ดังนี้ (Liu Deping, 2013)

1. เพิ่มการจ้างงานในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้คนในแถบชนบท
2. เสริมสร้างและฟื้นฟูคุณภาพของชุมชนในท้องถิ่น
3. ส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น
4. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ บนพื้นฐานของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

หากมองตามวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ประการ จะเห็นได้ว่าโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ของประเทศไทยมีทรัพยากรมนุษย์ ชุมชน และนวัตกรรมเป็นจุดศูนย์กลาง และในหลักการสำคัญทั้งสามประการนี้ ทรัพยากรมนุษย์ ถือได้ว่ามีความสำคัญสูงสุด

จากวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ประการ ในการพัฒนาโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ของประเทศไทยนั้น การบูรณาการระหว่างแผนการบริหารและระบบการจัดการ ด้วยการจัดตั้งรูปแบบพิเศษสำหรับโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับภาครัฐ และมีการตั้งรางวัลสำหรับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ยอดเยี่ยมในโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เพื่อกระตุ้นการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ในตลาด โดยมีการกำหนดมาตรฐานสำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์ที่จะเข้าร่วม และมีการควบคุมมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาอย่างเคร่งครัด เป็นการสร้างกลไกการให้รางวัลและการลงโทษเมื่อมาตรฐานไม่ตรงตามที่ได้กำหนดไว้ โดยรัฐบาลเป็นผู้นำในการจัดสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ผลิต มีการจัดอบรมโดยมีตั้งแต่ผู้เชี่ยวชาญไปจนถึงระดับชาวบ้านที่ไม่มีความรู้ในเรื่องของตลาดและการผลิตมากนัก เพื่อให้การสนับสนุนในเรื่องเทคโนโลยีการผลิต นวัตกรรมการออกแบบ ฯลฯ ในขณะเดียวกัน ก็ทำการควบคุมการเปลี่ยนแปลงการธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชน จากที่เคยเป็นการท่องเที่ยวที่มีอุตสาหกรรมขั้นปฐมภูมิเป็นหัวใจสำคัญ พัฒนาสู่ขั้นอุตสาหกรรมทุติยภูมิ (การนำผลผลิตขั้นปฐมภูมิมาดัดแปลงเป็นผลผลิตใหม่) และอุตสาหกรรมตติยภูมิ (เป็นการผลิตในลักษณะการให้บริการด้านการขนส่ง การค้าส่ง การค้าปลีก) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว เพิ่มมูลค่าและส่งเสริมให้ครอบคลุมบริบทของเศรษฐกิจในเชิงสร้างสรรค์

ตลอดระยะเวลา 10 ปี ของการจัดตั้งโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ถือได้ว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในประเทศไทย มีฐานข้อมูลเชิงสถิติแสดงให้เห็นว่ามีชุมชนกว่า 20,000 แห่งทั่วประเทศเข้าร่วมในโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ทั้งผู้ประกอบการที่มีอยู่แล้วและผู้ประกอบการที่จดทะเบียนเพิ่มเข้ามาใหม่ มีจำนวนมากกว่า 60,000 ราย และมีผลิตภัณฑ์ในโครงการมากถึง 80,000 รายการ ทั้งยังมีพนักงานมากถึง 100,000 คน ซึ่งการส่งออกของผลิตภัณฑ์ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุกปี โดยมีคุณภาพและราคาของผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โครงการนี้จึงถือเป็นคณูปการที่ยิ่งใหญ่เศรษฐกิจของประเทศไทย (Vipada Sitabutr, Paitoon Pimdee, 2017).

ภาพที่ 3 สาธิตกระบวนการทอผ้า
ที่มา : ผู้วิจัย ถ่ายภาพ

โครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” สู่โครงการ “ชุมชนที่สวยงาม” ในประเทศจีน

จากจุดเริ่มต้น ในปีค.ศ.1983 เมื่อนาย โมริฮิโกะ ฮิรามัตสึ ผู้ว่าราชการจังหวัดโออิตะของประเทศญี่ปุ่นได้รับเชิญให้มากล่าวสุนทรพจน์ที่เมืองเซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน ถือเป็นการนำแนวคิดของ “หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์” มาสู่ประเทศจีน ต่อมาทางรัฐบาลกลางไปจนถึงระดับชุมชนในท้องถิ่นก็เริ่มที่จะให้ความสำคัญกับโครงการ “หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์” และมีการสนับสนุนโครงการนี้อย่างรวดเร็ว

โครงการในประเทศจีนแบ่งออกเป็น 4 ช่วง โดยช่วงแรกเริ่มขึ้นในปีค.ศ.1980 ถึง ปี ค.ศ.1990 ช่วงทศวรรษนี้จะมุ่งเน้นไปที่แนวคิดหลักในการเรียนรู้และการเลียนแบบผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ด้วยแรงผลักดันจากการปฏิรูปประเทศในขณะนั้น ทำให้การเปิดตัวอุตสาหกรรมการผลิตในเมืองทางตอนใต้รุ่งเรืองเฟื่องฟูขึ้นอย่างมาก ช่วงที่ 2 เกิดขึ้นในปีค.ศ.1990 จนถึงปีค.ศ.2000 เป็นการพัฒนาความร่วมมือขององค์กรในชนบทและผู้ประกอบการทั้งหลายในโครงการ ภายใต้กระแสกลไกทางการตลาดที่ว่าใครดีใครได้ ปลาใหญ่กินปลาเล็ก รัฐบาลจีนเริ่มที่จะสร้างโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่แตกต่างออกไป ในช่วงที่ 3 เริ่มขึ้นในปีค.ศ.2000 ถึงปีค.ศ.2010 หมู่บ้านและเขตการปกครองต่าง ๆ เริ่มตระหนักถึงการดำเนินงานแบบบูรณาการของการผลิต การจัดหาและการตลาด ภายใต้สถานการณ์ใหม่ของการพัฒนาอย่างรวดเร็วของรูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และการขนส่ง และเริ่มตระหนักถึงการทำงานข้ามภูมิภาคบนแพลตฟอร์มอินเทอร์เน็ต และในช่วงที่ 4 เริ่มขึ้นในปีค.ศ. 2011จนถึงปัจจุบัน โครงการ “หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์” ค่อย ๆ พัฒนาจนกลายเป็นยุทธศาสตร์ในการก่อสร้าง “ชุมชนที่สวยงาม” ภายใต้คำแนะนำตามแนวคิดการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ “สีเขียว” และ “นวัตกรรม” ได้กลายเป็นกุญแจสำคัญสองประการสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในชนบท

หลังจากการพัฒนาที่ยาวนานถึงสิบปี โครงการนี้ประสบความสำเร็จอย่างมากในประเทศจีน การบริหารภายในชุมชนและเมืองต่าง ๆ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจกำลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และการก่อสร้างโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในชนบทที่หลากหลาย

หลายได้ช่วยลดช่องว่างระหว่างชนบทและเขตตัวเมือง มาตราการทางการแพทย์และความปลอดภัย
ในชนบท สิ่งเหล่านี้ช่วยให้มีความเป็นไปได้ที่กระแสแรงงานจะหลั่งไหลกลับเข้าสู่พื้นที่ในชนบทอีก
ครั้ง มีการปรับกลยุทธ์ให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อสร้างเมืองท่องเที่ยวในแถบชนบทที่มี
เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้น กลายเป็นจุดเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวของหลาย ๆ หมู่บ้าน
ด้วยการขับเคลื่อนกลยุทธ์ “ชุมชนที่สวยงาม” เจ้าหน้าที่ทุกระดับในภาครัฐจึงให้ความสำคัญกับสิ่ง
แวดล้อมและระบบนิเวศเป็นอันดับแรก มีการดำเนินการฟื้นฟูระบบนิเวศในชนบท สร้างหมู่บ้านที่
น่าอยู่และปรับปรุงดัชนีความสุขของประชาชน

ประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ของ ปะเทศจีนและปะเทศไทย

โครงการ “ชุมชนที่สวยงาม” ในจีน และ โครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ในไทยต่างก็
มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ทว่าในขั้นตอนการพัฒนามีข้อดีบางประการที่มีความคล้ายคลึงกัน

ประการแรก จากมุมมองในระดับมหภาค ด้วยบทบาทผู้นำของรัฐบาลไทยและรัฐบาลจีน
ตั้งแต่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับสูงไปจนถึงเจ้าหน้าที่ระดับภาคสนาม ทำให้โครงการนี้พัฒนาไปในทาง
ที่ดี โดยเฉพาะในประเทศไทย มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้นเพื่อยกระดับโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่ง
ผลิตภัณฑ์” ให้เป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติ ในทุก ๆ ปี นอกเหนือจากการสนับสนุนทางการเงินแล้วนั้น
ยังมีการดำเนินนโยบายสนับสนุนในเชิงปฏิบัติอีกด้วย

ประการที่สอง โครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อรวบรวมและ
ส่งเสริมภูมิปัญญาของผู้อยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งการดำเนินการนั้นจะเปิดให้ผู้คนในชุมชนมีส่วนร่วมใน
การคิด ริเริ่มสิ่งต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นการเปิดใช้ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ หนึ่งสมองและ
สองมือ การทำงานอย่างหนักเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนให้ดีขึ้น

ประการที่สาม การส่งเสริมการรวมกลุ่มของสมาคมความร่วมมือทางอาชีพ ซึ่งมีส่วนช่วย
ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตอย่างมากในหลาย ๆ เมืองและหมู่บ้านในประเทศจีนได้สร้าง
ฐานอุตสาหกรรมการเกษตรที่ทันสมัยขึ้นมากมาย เป็นการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจใน
ท้องถิ่นอย่างรวดเร็วด้วยกลยุทธ์สหกรณ์มืออาชีพ (Zou Qinyuan, 2014)

ประการที่สี่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมเป็นรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน
สำหรับเศรษฐกิจในชนบท นวัตกรรมเป็นอุปสงค์ของยุคสมัยใหม่ เป็นหัวใจสำคัญของศักยภาพใน
การแข่งขันขององค์กร ซึ่งแนวคิดการออกแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ และเทคโนโลยีที่ใช้จะเป็นตัว
กำหนดอนาคตขององค์กร

ประการที่ห้า ประเทศไทยมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ขั้นสูงในการสร้างแบรนด์ในโครงการ
“หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ใช้โครงการ “OTOP” แทนนามบัตรของประเทศ ให้การผลิตในประเทศไทย
มีอิทธิพลต่อสากลโลก

ประการที่หก การกำหนดมาตรฐานและระบบการแข่งขัน สร้างมาตรฐานให้กับตลาด ภายใต้

กระแสน้ำใหญ่กินปลาเล็ก เพื่อสร้างกฎเกณฑ์ที่จะมารับประกันว่าการพัฒนาของโครงการ OTOP จะเป็นไปในทิศทางที่ดีและเหมาะสม

แนวการวิเคราะห์จากกรณีศึกษาจากรูปแบบของงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่น

1. การสืบทอดและสร้างสรรค์ของโรงงานผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเบญจรงค์ของ บวรานเบญจรงค์

บวรานเบญจรงค์ (Buran Benjarong) เป็นโรงงานผลิตเครื่องเคลือบดินเผาในจังหวัดสมุทรสาคร และเป็นโรงงานที่ผลิตสินค้า OTOP อย่างเครื่องเบญจรงค์ โดยภายในโรงงานนั้น ชั้นแรกจัดทำเป็นโถงนิทรรศการ ผลงานส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องเคลือบเบญจรงค์และเครื่องเคลือบดินเผาที่ทางรัฐบาลสั่งทำขึ้นตามวาระสำคัญ ๆ ของประเทศชาติ นอกจากนี้ยังมีห้องเตาอบ ภายในประกอบด้วยเตาอบไฟฟ้าทั้งหมด 4 เตาด้วยกัน มักจะใช้ในการเผาตกแต่ง (เป็นการเผาเพื่อกันไม่ให้ลวดลายและสีที่อยู่บนภาชนะเครื่องเคลือบหลุดลอกหรือหมองคล้ำ) ในส่วนของชั้นที่ 2 เป็นห้องผลิตผลงาน ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 20 โต๊ะโดยประมาณ แต่ละพื้นที่ก็จะมีการแบ่งประเภทงานแต่ละส่วนแตกต่างกันไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เหล่าช่างฝีมือจะผลิตงานตามแบบงานที่ลูกค้าต้องการ จากนั้นก็จะแบ่งงานกันตามทักษะและระดับความชำนาญของแต่ละคน ดังนั้น ในการผลิตชิ้นงานขึ้นมาชิ้นหนึ่ง โดยปกติต้องใช้ช่างฝีมือในการออกแบบถึง 10 คนในเวลาเดียวกัน ช่างฝีมือเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นหรือชุมชนใกล้เคียง ซึ่งโรงงานบวรานเบญจรงค์ มักจะจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาเพื่อให้ชาวบ้านมีทักษะในการผลิตเครื่องเคลือบดินเผา เป็นการช่วยแก้ปัญหาการจ้างงานในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการจัดหลักสูตรอบรมขึ้นเป็นครั้งคราว เพื่อให้ความรู้และยกระดับคุณภาพทางด้านวัฒนธรรมให้แก่คนในชุมชน

เครื่องเบญจรงค์ของที่โรงงานบวรานเบญจรงค์เป็นผู้ผลิตนั้น จะใช้ลวดลายแบบไทยแบบดั้งเดิมผสมผสานให้เข้ากับสีสันทึบสวยงาม จนออกมาเป็นเครื่องเบญจรงค์ที่มีทั้งมนต์เสน่ห์และกลิ่นอายของวัฒนธรรมไทย หลังจากที่ทางผู้เขียนได้สัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบด้านการผลิต ทราบว่าโรงงานนี้จะผลิตแต่เครื่องเบญจรงค์เท่านั้น ส่วนเครื่องเคลือบดินเผาชนิดอื่น ๆ จะมีโรงงานอื่นรับผิดชอบในการผลิต ซึ่งเป็นการแบ่งสายงานกันอย่างชัดเจน ในขณะเดียวกัน ผลงานการผลิตของโรงงานบวรานเบญจรงค์ ยังแสดงให้เห็นถึงการผลิตที่แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย ซึ่งให้เห็นกระบวนการการพัฒนาเครื่องเบญจรงค์ในส่วนของการผลิต โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือ เทคนิคการลงสีในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลงานที่ประณีตสวยงามมากยิ่งขึ้น อาทิ การใช้เข็มฉีดยาในการเขียนสีแทนพู่กัน เส้นสีที่ได้จะบางและละเอียดกว่าเขียนด้วยพู่กัน ทั้งยังช่วยให้เส้นสีมีความสม่ำเสมอ เขียนได้รวดเร็ว ไม่ต้องจุ่มสี เหมาะสำหรับผู้เริ่มต้นเรียนรู้การผลิตเครื่องเบญจรงค์ นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาด้านฝีมือช่าง ความใส่ใจในคุณภาพ โดยเฉพาะในการวาดลวดลายลงบนจานเครื่องเคลือบดินเผาแบบเดียวกันหลายครั้ง จะต้องมีความเหมือนกัน ซึ่งทางโรงงานจะมีตัวชี้วัดมาตรฐานและมีความเข้มงวดในเรื่องของคุณภาพในแต่ละชิ้นงาน

เครื่องเบญจรงค์ของโรงงานบุราณเบญจรงค์เป็นผู้ผลิตนั้น ยังเป็นที่ชื่นชมในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งได้เสด็จพระราชดำเนินมายังโรงงานและทรงวาดลวดลายข้างสามตัวลงบนจานกระเบื้องเคลือบเบญจรงค์ ผลงานชิ้นนี้ถูกจัดแสดงอยู่ในโถงนิทรรศการภายในโรงงาน นอกจากนี้แล้วทางโรงงานยังได้รางวัล OTOP EXPORT RECOGNITION และ PRIME MINISTER'S EXPORT AWARD ซึ่งเกียรติประวัติและรางวัลเหล่านี้ทำให้โรงงานบุราณเบญจรงค์กลายเป็นแบรนด์ผลิตเครื่องเบญจรงค์ที่มีชื่อเสียงอย่างมากในประเทศไทย โรงงานแห่งนี้ไม่เพียงแต่เป็นที่ชื่นชอบของประชาชนชาวไทยเท่านั้น ในขณะเดียวกันก็มีสัดส่วนการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นที่นิยมในหมู่ชาวต่างชาติไม่น้อยเลยทีเดียว

ภาพที่ 4 บุราณเบญจรงค์ (Buran Benjarong) โรงงานผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเบญจรงค์
ที่มา : ผู้วิจัย ถ่ายภาพ

โรงงานบุราณเบญจรงค์นับว่ามีความคล้ายคลึงกับโรงงานเครื่องเคลือบดินเผาจังหวัดจันทบุรีของประเทศไทยอยู่ไม่น้อย แต่ทั้งสองที่มีความแตกต่างกันตรงรูปแบบการรับงานและรูปแบบที่ใช้ในการผลิต โดยโรงงานจังหวัดจันทบุรีมักจะยึดตามรูปแบบ วิธีการที่มีมาตั้งแต่ต้นในการผลิตเครื่องเคลือบดินเผา ทำให้พวกเขาขาดความสร้างสรรค์ ขาดนวัตกรรมใหม่ ๆ อีกทั้งยังขาดมาตรฐานองค์รวมในแง่ของคุณภาพทางการตลาดอีกด้วย ผลิตภัณฑ์ที่เข้าช้อนและมีการผลิตจำนวนมากส่งผลกระทบต่อการค้าขายในตลาด ข้างส่งผลกระทบต่อพัฒนาการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาของจีน

2.ความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจวัฒนธรรมทางสังคมกับพิพิธภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านมาบหม้อ

พิพิธภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านมาบหม้อซึ่งตั้งอยู่ในเขตตำบลบ้านปึก อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีและความร่วมมือด้านการเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยบูรพา โดยมหาวิทยาลัยได้จัดตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญลงสำรวจ เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พี่พันทัวร์ตามธรรมชาติ อาคารบ้านเรือน โครงสร้างอุตสาหกรรม การจำแนกประเภทผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงด้านอื่น ๆ ภายในชุมชน

จากอดีต เทคนิคการทอผ้าของไทยนั้นได้รับการถ่ายทอดมาจากประเทศจีน ในการผลิต อาจกล่าวได้ว่าการทอผ้ามีประสิทธิภาพทางการผลิตที่ต่ำ ทว่ามีต้นทุนแรงงานที่สูง แต่ด้วยการพัฒนาอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมในปัจจุบัน หลาย ๆ ท้องถิ่นที่เป็นชุมชนทอผ้าจึงล้มเลิกอาชีพทอผ้าแบบดั้งเดิม แล้วหันมาทำงานในอุตสาหกรรมเครื่องยนต์แทน อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากคุณค่าทางด้านงานฝีมือแล้วนั้น ผ้าที่ทอจากฝ้ายและลินินยังมีความโดดเด่นต่อสุขภาพของผู้คนที่เลือกลักษณะของการแต่งกายแบบอย่างไทยด้วยผ้าทอไทยมักจะมีบทบาทในช่วงเวลาสำคัญ ๆ ในวิถีชีวิตของชาวไทยเสมอ ไม่ว่าจะเป็นงานเทศกาลหรืองานเฉลิมฉลองในวาระใด ๆ ก็ตาม ขณะเดียวกันในยุคสังคมสมัยใหม่ ผู้คนก็เริ่มที่จะให้ความสนใจในการนำทักษะงานฝีมือมาประยุกต์เข้ากับวัสดุจากธรรมชาติ แนวคิดนี้ช่วยให้งานผ้าทอยังดำรงอยู่ในสังคมไทยต่อไปได้

พิพิธภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านมาบหม้อมีรูปแบบการผลิตที่แตกต่างจากโรงงานบุราณเบญจรงค์ตรงที่พิพิธภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านมาบหม้อมันเป็นองค์กรที่ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติและ การสืบทอดทักษะทางด้านงานฝีมือเป็นรากฐานในการพัฒนาองค์กรและผลิตภัณฑ์ แต่โรงงานบุราณเบญจรงค์เป็นองค์กรที่อาศัยตั้งแต่ความชำนาญทางด้านเทคนิคของผู้ประกอบการไปจนถึง การทุ่มเททำงานอย่างหนักของพนักงานฝ่ายการผลิตในสังกัด ช่างทอผ้าหญิงที่มีฝีมือจะผลิตผ้าวันละ 4 ถึง 5 เมตร โดยเริ่มตั้งแต่การปั่นด้าย การย้อมและการเก็บเส้นด้ายจนกลายเป็นผ้าทอที่มีลวดลายและสีสันที่สวยงาม เนื่องจากบนผ้าทอผืนหนึ่งมีด้ายลินินจำนวนมากสลับกันไปมา แต่ละชั้นตอนจึงต้องใช้เวลาประณีตและความพิถีพิถันอย่างมาก ในพิพิธภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านมาบหม้อม จะเห็นได้ว่าช่างทอผ้าของสถานที่แห่งนี้มีเอกลักษณ์และความสามารถทางด้านการออกแบบไม่น้อยเลยทีเดียว ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า กระเป๋าที่บรรดาลูกค้าต่างก็ทยอยมาสั่งทำกันไม่ขาดสาย หรือการออกแบบข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอีกมากมาย เช่น ผ้าทอทำเป็นกระบอกใส่กระดาษชำระ พวงกุญแจ กระเป๋าใส่เหรียญใบเล็ก ๆ น่ารัก เชือกมัดผม ฯลฯ ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ เกิดจากอุตสาหกรรมในครัวเรือน จากนั้นจึงตั้งเป็นโรงงานหัตถกรรม ผ้าทอฝ้ายและฝ้ายย้อมสีถือเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ผลิตขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้จับจ่ายใช้สอย สินค้าส่วนใหญ่ทั้ง ลวดลายสีสันต่าง ๆ จะทอตามคำสั่งซื้อของลูกค้า นอกเหนือจากนั้นช่างฝีมือก็จะออกแบบผ้าทอตามความต้องการของลูกค้า ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาได้สร้างแบรนด์สินค้าของตนเองขึ้น ซึ่งปรากฏในงานนิทรรศการไทยหลายแห่ง และได้รับเสียงตอบรับอย่างล้นหลามผู้ที่จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านมาบหม้อม คือผู้ที่สืบทอดงานหัตถกรรมผ้าทอคนสุดท้ายในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาได้ร่วมมือกันอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งนี้ไว้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้รวบรวมคณาจารย์และนิสิตศึกษาเส้นทางทางประวัติศาสตร์ผ้าทอมือบ้านมาบหม้อม เพื่อวางรูปแบบพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ทางด้านคณะศิลปกรรมศาสตร์ใช้การบันทึก เผยแพร่และออกแบบในการผลักดันพัฒนาของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ อีกทั้งในขณะเดียวกันคณาจารย์ของคณะได้คำร้องยื่นขอทุนวิจัยจากทางภาครัฐของประเทศ เพื่อศึกษาและอนุรักษ์เทคนิคการทอผ้าด้วยมือ โดยใช้

เทคโนโลยีมาปรับปรุงเครื่องทอผ้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และถือเป็นการแสดงศักยภาพของ
ทางมหาวิทยาลัยในการให้บริการชุมชนโดยรอบอย่างเต็มที่ จนกลายเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง
สถานศึกษากับชุมชน

ภาพที่ 5 การวิจัยเชิงสำรวจ ศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอโบราณ หรือ ผ้าทอคุณย่าท่าน
ที่มา : Wang Peng ผู้ถ่ายภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนางานศิลปหัตถกรรมในแถบชนบทของประเทศไทย

1. การพัฒนานโยบายและมาตรการพิเศษ

จากการจัดระเบียบองค์ความรู้และประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ที่ได้จากโครงการ “หนึ่ง
ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ทั้งในประเทศไทยและประเทศจีน จะเห็นได้ว่านโยบายระดับชาติและระดับ
ท้องถิ่นเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นและพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนางานศิลป
หัตถกรรมในชนบท ในวันที่ 12 เดือนมีนาคม ปีค.ศ.2017 ทางสำนักนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย
ได้ออกมาแถลงนโยบาย “แผนฟื้นฟูงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในประเทศไทย” จุดมุ่งหมายหลัก
ของแผนพัฒนาฉบับนี้คือ “การตั้งมั่นในวัฒนธรรมดั้งเดิมอันยอดเยี่ยมของประเทศไทย เรียนรู้จาก
ประสบการณ์ ความสำเร็จที่โดดเด่นของอารยธรรมมนุษย์เหล่านี้ ขุดให้ลึกลงไปถึงแก่นแท้และ
แนวคิดที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในและใช้องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและแนวคิดที่มีอยู่ในงานศิลป
หัตถกรรมแบบดั้งเดิมเพื่อเพิ่มมูลค่าและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงการออกแบบ
และคุณภาพการผลิต ฝึกฝนทักษะของช่างฝีมือในประเทศไทย เพื่อยกระดับคุณภาพของสินค้าและ
ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแบรนด์ที่มีชื่อเสียง ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์งานศิลปหัตถกรรมแบบดั้งเดิม
เริ่มที่จะมีการหยิบยกมาใช้อย่างแพร่หลายในชีวิตประจำวันและตอบสนองต่อความต้องการใน
การอุปโภคบริโภคของบรรดาผู้ซื้อได้ดียิ่งขึ้น” มาตรการชั้นนำแห่งชาตินี้มีบทบาทเชิงบวกในการส่งเสริม
การพัฒนาอุตสาหกรรมศิลปหัตถกรรม จีนเป็นประเทศเกษตรกรรมขนาดใหญ่ แม้ช่วงระยะเวลา
หนึ่งจะมีการแทนที่งานศิลปหัตถกรรมด้วยการผลิตเครื่องยนตประสิทธิภาพสูง แต่ด้วยการ
พัฒนาอย่างรวดเร็วของมาตรฐานค่าครองชีพที่ดีขึ้น ความต้องการในการซื้อผลิตภัณฑ์งานศิลป

หัตถกรรมของผู้คนจึงเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ประชาชนชาวจีนเริ่มที่ค่อย ๆ รู้สึกถึงกระแสความนิยมในงานศิลปะหัตถกรรมที่นับวันก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นและเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของพวกเขามากขึ้นทุกที ในเวลาเดียวกัน ประวัติศาสตร์อันยาวนานของจีนได้ส่งสมงานศิลปะหัตถกรรมที่ล้ำค่าไว้มากมายมหาศาลเกินกว่าจะนับได้ ซึ่งมีคุณค่าอย่างมากต่อชนรุ่นหลัง จากมุมมองด้านการสืบสานและการเผยแพร่วัฒนธรรม การอนุรักษ์และการพัฒนางานศิลปะหัตถกรรมคือการกักมือเรียกหาของยุคสมัยใหม่ที่มีอนาคตอันสดใสรออยู่

ในปีที่ผ่านมา การคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปแบบนามธรรมได้รับความสนใจจากหน่วยงานรัฐบาลทุกระดับ จึงได้มีการแต่งตั้งทูตมรดกทางวัฒนธรรมนามธรรมทั้งในระดับชาติ จังหวัดและเทศบาล และในแวดวงศิลปะและงานฝีมือยังมีการแต่งตั้งตำแหน่งกิตติมศักดิ์ “ปรมาจารย์ด้านงานศิลปะและงานฝีมือ” ทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับเทศบาล คำเรียกด้วยความเคารพและชื่นชมเหล่านี้ ไม่เพียงแต่เป็นการรับรองจากทางรัฐบาล ผู้คนในพื้นที่ สมาคมผู้เชี่ยวชาญ ถึงประสิทธิภาพในผลการทำงานของบุคคลเหล่านั้นเท่านั้น ยังเป็นสิ่งที่กระตุ้นถึงการสนับสนุนและผลตอบแทนที่พวกเขาจะได้รับอีกด้วย แต่ทว่าในปัจจุบันนี้ก็ยังคงมีปัญหามากมาย เช่น ปัญหาความสัมพันธ์ที่ไม่มีใครจะสู้ดีนักระหว่างปรมาจารย์ด้านงานศิลปะและงานฝีมือ ทูตมรดกทางวัฒนธรรมนามธรรม และประชาชนคนธรรมดาทั่วไป ปัญหาปากท้อง การอยู่รอดของบรรดาช่างฝีมือ ปัญหาการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของงานศิลปะหัตถกรรม ฯลฯ ผู้วิจัยคิดว่า การสนับสนุนของรัฐบาลในแง่ของนโยบายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป ควรมีการจัดการหรือการดูแลช่างฝีมือเป็นกรณีพิเศษ เพื่อที่จะสร้างมาตรฐานให้กับงานศิลปะหัตถกรรมในแต่ละประเภท มีการจัดระเบียบและการรับรองช่างฝีมือแต่ละแขนงเป็นลายลักษณ์อักษร ทำการลงทะเบียน จดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญาอย่างถูกต้อง ยกย่องคุณภาพและมาตรฐานของงานนิทรรศการมรดกทางวัฒนธรรมนามธรรมให้ดียิ่งขึ้น ในการแก้ปัญหาเหล่านี้เราจำเป็นต้องมีหน่วยงานพิเศษเข้ามาจัดการ ดูแลเรื่องต่าง ๆ ในส่วนนี้ โดยการสร้างรูปแบบโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนางานศิลปะหัตถกรรม เราจึงจะสามารถดำเนินการตามนโยบายระดับชาติที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2 การสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามควบคู่กับการออกแบบนวัตกรรม

การอภิปรายเกี่ยวกับวัฒนธรรมและนวัตกรรมในช่วงหนึ่ง จากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการของโลกในปัจจุบัน ดูเหมือนว่าในแวดวงวิชาการจะมีมติเป็นเอกฉันท์ ดังนี้ นวัตกรรม การออกแบบบนพื้นฐานของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ทุกอย่างย่อมมีแหล่งที่มา งานศิลปะหัตถกรรมเองก็เช่นกัน ในประวัติศาสตร์การพัฒนาศิลปะ การสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมถูกให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ

จากหลักการ “ปกป้อง ทำลาย แยกจาก” ซึ่งเป็นเนื้อหาในการเรียนเคนได้ ศิลปวิทยายุทธ์แบบดั้งเดิมของประเทศญี่ปุ่น ที่นายคิตะ ยาสุโตะ นักวิชาการชาวญี่ปุ่น นำมาใช้อ้างอิงในหนังสือ “ดินแดนแห่งช่างฝีมือ” หนังสือที่ใช้ในการเรียนเพื่อประดิษฐ์งานฝีมือแขนงต่าง ๆ ซึ่ง “ปกป้อง”

หมายถึง การสืบทอด จดจำคำสอน วิธีการ เทคนิคต่าง ๆ ของครูบาอาจารย์ให้ขึ้นใจ ทำความเข้าใจ ให้ถึงแก่นแท้และฝึกฝนจนเชี่ยวชาญ “ทำลาย” หมายถึง ทำลายกระบวนทัศน์เดิม ๆ แม้จะเป็นการสืบสานวัฒนธรรมโบราณแต่ก็สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ และ “แยกจาก” คือการสร้างอย่างแท้จริง ในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในการสืบทอดงานศิลปะหัตถกรรมในชนบท “การปกป้อง” และ “การทำลาย” เป็นรากฐานในการสืบทอดประเพณีและการออกแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ (Yasutoshi Kita, Xu Yiyi, 2019)

ในปัจจุบัน ผู้ประกอบการในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะหัตถกรรมถูกจำแนกได้สองประเภท คือ 1. อุตสาหกรรมภายในครัวเรือน 2. ผู้ประกอบการที่มีหลักเกณฑ์ในการผลิตที่แน่นอน ซึ่งอุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือในชุมชนที่ผู้คนส่วนใหญ่ยังยึดถือรูปแบบงานศิลปะหัตถกรรมของหมู่บ้านตนเองแต่โบราณไว้ การกระทำในลักษณะนี้จะถูกเรียกว่า การยึดมั่นในประเพณี ทว่าในกระบวนการการเรียนรู้ ทักษะและเทคนิคต่าง ๆ กลับค่อย ๆ เลือนหายไปอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ผู้บริโภคในตลาดก็ลดน้อยลงเช่นกัน ช่วงนี้มีมือดั้งเดิมในชนบทมีข้อจำกัดในด้านความรู้และวิสัยทัศน์และต้องการหน่วยงานพิเศษมาช่วยจัดระเบียบ มีผู้เชี่ยวชาญที่คอยให้ความช่วยเหลือแบบตัวต่อตัว เพื่อที่จะสามารถค้นหานวัตกรรมการออกแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสมต่องานหัตถกรรมของตน และได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานดังกล่าวในด้านของการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ส่วนผู้ประกอบการที่มีหลักเกณฑ์ในการผลิตที่แน่นอน จะมีข้อได้เปรียบในการดำเนินงานที่ดีกว่าฝั่งอุตสาหกรรมในครัวเรือน แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องนวัตกรรมที่ดี เพื่อช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการผลิตและคุณภาพผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ โดยโรงงานเหล่านี้มีต้นทุนที่ต่ำมาเป็นระยะเวลานาน งานจึงไม่มีความประณีต และยากต่อการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวหรือภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่แบรนด์ของตน ในสถานการณ์นี้ทำให้ผู้ประกอบการมีความร่วมมือกับทางสถาบันการศึกษาในพื้นที่ได้ เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้ที่มีความสามารถในการออกแบบสนใจ ดำเนินการสร้างนโยบายความร่วมมืออันดีระหว่างสถานศึกษาและองค์กร เพื่อเปิดโลกทัศน์ ค้นหาโอกาสในการพัฒนา ใหม่ ๆ ให้แก่องค์กรของตน

3. การยกระดับภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสร้างชนบทที่สวยงาม

จากการดำเนินการตามเจตนารมณ์ของการประชุมใหญ่ครั้งที่ 3 ของคณะกรรมการกลางที่ 18 ของพรรคก๊กจวนต่าง (ฝ่ายรัฐบาลจีน) ทำให้กระทรวงและคณะกรรมการระดับชาติที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมการสร้างอารยธรรมทางระบบนิเวศและช่วยกันสร้างประเทศจีนที่สวยงาม โดยเฉพาะหมู่บ้านในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญของประเทศจีน ในการศึกษาพบว่า มีปัจจัย 2 ประการที่ขัดขวางการพัฒนาของเกษตรกร คือ 1. ในการเข้าถึงกองทุนพัฒนาสากลเป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรกร 2. ถึงแม้จะมีกลุ่มเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่สามารถเข้าถึงกองทุนเหล่านี้ได้ แต่ทว่าพวกเขากลับไม่สามารถทำงานได้อย่างอิสระ บางหมู่บ้านและเมืองที่มีงานศิลปะหัตถกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถอาศัยมรดกทางวัฒนธรรมและรูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมในการก่อสร้างชนบทที่สวยงามได้ โดยทางรัฐบาลจะให้การสนับสนุนระยะยาวและต่อเนื่องกับ

มรดกทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับงานศิลปะหัตถกรรมเหล่านั้นและการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาวบ้านในชุมชน โดยเริ่มจากโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” แล้วตามด้วย “หนึ่งเมืองหนึ่งอุตสาหกรรม” เพื่อจัดให้มีการผลิตงานศิลปะหัตถกรรมกลายเป็นศูนย์กลางการพัฒนากลุ่มการผลิตซึ่งมีขอบเขตในการดำเนินงาน จึงเป็นการช่วยส่งเสริมการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของห่วงโซ่อุตสาหกรรม

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังถือเป็นอุตสาหกรรมหลักในเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของจีนในปัจจุบันที่มีบทบาทในการกระตุ้นเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในชนบทไม่เพียงแต่นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของมูลค่าการตลาดของเศรษฐกิจในท้องถิ่น ทั้งยังจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม นั่นคือการทำลายรูปแบบอุตสาหกรรมปิด สร้างกระแสการย้ายถิ่นฐานภายในประเทศและโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ โดยมีผลทันทีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งชุมพลังใหม่เข้าสู่การเผยแพร่และการพัฒนางานศิลปะหัตถกรรมในชนบท ผ่านการบอกเล่าเรื่องราวดี ๆ ของประเทศจีน ทั้งที่เกี่ยวกับการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ ของเหล่าช่างฝีมือ การอธิบายถึงขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชุมชน คุณค่าทางศิลปะและเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์งานศิลปะหัตถกรรม โครงการสร้างสรรค์ชุมชนที่สวยงามถูกทำให้เห็นผลออกมาในเชิงรูปธรรมทั้งในด้านเศรษฐกิจและด้านวัฒนธรรม เพื่อเติมเต็มเอกลักษณ์และเรื่องราวภายในชุมชน เล็ก ๆ ให้น่าสนใจ ช้ายังสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

4. มุ่งเน้นการเผยแพร่วัฒนธรรมและการสร้างแบรนด์ทางวัฒนธรรมขึ้นมา

ผลิตภัณฑ์งานศิลปะหัตถกรรมมีศักยภาพในการเผยแพร่วัฒนธรรมด้วยตัวของตัวเอง ภายในผลิตภัณฑ์ที่เต็มไปด้วยความทรงจำที่สวยงามของชนชาติและประเทศของช่างฝีมือผู้ทำการผลิต ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ รูปทรง ลวดลายบนผลิตภัณฑ์ล้วนแต่สามารถเผยแพร่คุณค่าทางวัฒนธรรมตลอดจนชื่อเสียงของแบรนด์นั้น ๆ ให้เป็นที่รู้จักของผู้คนบนโลกใบนี้ ซึ่งในกระบวนการสื่อสารทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญการสร้างแบรนด์ทางวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง แบรนด์ระดับโลกไฮเอนด์ที่โด่งดังไปทั่วโลกเช่น Hermes, Ferragamo, Bottega Veneta, Burberry ล้วนกำเนิดมาจากการศิลปะหัตถกรรมทั้งสิ้น ปัจจุบันมหาวิทยาลัยบางแห่งในประเทศจีนมีสาขาการจัดการสำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง หลายคนเริ่มศึกษาพัฒนาการการเติบโตของแบรนด์ขึ้นนาระดับนานาชาติ ซึ่งผลการการศึกษาแบรนด์เหล่านี้ต่างก็ได้ข้อสรุปที่เหมือนกัน นั่นคือ ความเป็นไปได้ในการพัฒนางานศิลปะหัตถกรรมให้กลายเป็นสินค้าจากแบรนด์ชั้นนำที่มีชื่อเสียงระดับโลก

วิธีการจัดแสดงสินค้าภายในแบรนด์ของตนยังเป็นการกำหนดผลของการสื่อสารวัฒนธรรมออกไปสู่สายตาผู้อื่นอีกด้วย ร้านค้าปลอดภาษีที่สนามบินนานาชาติของประเทศไทย ประเทศเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น มีร้านค้าของแบรนด์งานศิลปะหัตถกรรมจากหลายประเทศเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก ร้านค้าเหล่านี้ถือเป็นหน้าต่างที่สำคัญสำหรับการเผยแพร่วัฒนธรรมจากต่างประเทศสู่ประเทศอื่น ๆ งานนิทรรศการจัดแสดงสินค้าทางวัฒนธรรมและ

งานแสดงสินค้าเพื่อธุรกิจที่จัดขึ้นทั่วประเทศ งานแสดงสินค้าเหล่านี้ ในขณะที่ช่วยส่งเสริมและแพร่กระจายชื่อเสียงให้แก่แบรนด์ที่มีสินค้าทางวัฒนธรรมและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาจัดแสดง แต่ทว่าก็ยังมียอดค้าปลีกและสินค้าคุณภาพต่ำมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นเท่าทวีคูณ จากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างน่าทึ่ง และผู้คนก็เริ่มที่จะไม่อาจทนอยู่เฉยได้อีกต่อไป ทำให้งานแสดงสินค้ามีการเผยแพร่ทางศิลปะหัตถกรรมจำเป็นจะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้การเผยแพร่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แบรนด์สินค้าทางวัฒนธรรมมีการปรับตัวที่สอดคล้องกับการพัฒนาในปัจจุบัน มีฐานกำลังและความสามารถในการแข่งขันในตลาดเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

การกระตุ้นผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเต็มที่ จึงควรเริ่มตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ปลูกฝังความเชื่อมั่นทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เพื่อให้คนในท้องถิ่นที่มีความเชื่อมั่นทางวัฒนธรรม จนกลายเป็นจิตสำนึกทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการผลักดันการพัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ในขณะเดียวกันต้องระดมทรัพยากรที่โดดเด่นของสถาบันการศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น เพื่อช่วยฟื้นฟูวัฒนธรรมของท้องถิ่นและค้นหาทรัพยากรทางวัฒนธรรม จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น สถาบันการศึกษามีหน้าที่อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ผลักดันการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น จนกลายเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด สืบสาน การอนุรักษ์สร้างสรรค์และวางรูปแบบการพัฒนาของวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมเอกสาร

- Fujioka, Rika. (2006). Thai OTOP project; Lights and shadow of grassroots development policy. Chapter 6, OVOP and Developing countries, Institute of Developing Economies, Japan External Trade Organization (IDE-JETRO).
- Hiramatsu Morihiko. (1986). One village, one product movement: Japan's experience in revitalizing local economy. Shanghai : Shanghai Translation and Publishing Corporation.
- Xiong Ying. (2011). A study on the legal issues of regulating the main body of agricultural industrialization market -- Taking Hubei Province as an example. Wuhan : Huazhong Agricultural University Press.
- Yasutoshi Kita, Xu Yiyi. (2019). Craftsman's country: how to make in Japan to be excellent. Beijing : CITIC Publishing Group.

วารสาร

- Abraham Gert Van Der Vyver . (2014). Bolstering the Thai OTOP Model for Economic Development with the Social Media. International Journal of the Computer, the Internet and Management, 2014. 5-8 (22-2).
- Kaoru NATSUDA, Kunio IGUSA. (2011). One Village One Product - Rural Development Strategy in Asia: the Case of OTOP in Thailand. RCAPS Working Paper, 2011.8.
- Igusa, Kunio. (2008). The Problem of the Regional Revitalization in Asia and One Village One Product-Adaptability of Oita Model to Asian Countries. Journal of OVOP Policy Vol. IOctober 2008.
- Vipada Sitabutr, Paitoon Pimdee. (2017). Thai Entrepreneur and Community-Based Enterprises' OTOP Branded Handicraft Export Performance: A SEM Analysis. SAGE Open 7(1).
- Wang Hongxia. (2019). Rural Ageing and Rural Spatial Evolution:Spatial Developments in Ageing of Rural China at Township Level. Population Research, 43(5), 66-80.
- Zhao Wei, Chen Jun. (2007). An investigation and Enlightenment on the movement of "one village, one product" in Japan. Hubei Agricultural Sciences, 2007.9 (5).

วิทยานิพนธ์

- Liu Deping. (2013). A comparative study on the geographical pattern and public policy of "One Village, One Product" between China, Japan and Thailand. Human cultural geography, Master's thesis, Central China Normal University.
- Zou Qinyuan. (2014). Study on the development of "one village, one product" of rural handicraft in Thailand and Yunnan. Ethnic minorities' cultural industry, Master's thesis, Yunnan University.

เว็บไซต์

- Ke Yueying, Ye Fenglin. (2019). 2019 China rural products and craftsman catalog. Retrieved 22 Macrh 2020. <https://new.qq.com/omn/20191224/20191224A0TODB00>
- Tourism Authority of Thailand. What is OTOP?. Retrieved 22 Macrh 2020. <https://www.thaiembassy.sg/friends-of-thailand/p/what-is-otop>